

MURINA: PLATONIZAM NA HRVATSKOM FILMU

Autor: Andrej Kozina¹

Murina, redateljice: Antonete Alamat Kusijanović, 2021., Antitalent uz Spiritus movens te Skielia Productions (Amerika), Viba Film (Slovenija) i Brazil. Alexa Mini (omjera 2. 35), digitalno distribuiran (1h 32min). Film je gledan u Cinestaru (2K projekcija, DCI-P3 gamut) u 9. mjesecu 2021. godine. *Film prati filozofsko i fizičko odrastanje Djevojke koja razmišlja “izvan okvira” sredine u kojoj se nalazi, te njene pokušaje da raznim “ritualima prijelaza” postane ono što smatra da treba.*

Pobjednik prestižnog *Cannesa* u kategoriji kinematografije napokon je stigao na Domaći teren. Jedan na prvi pogled “čisti” (da ne

¹univ. bacc. croat. et phi., zina2@gmail.com

kažemo, jednostavan) koncept iznimno je elegantno izveden kamerom koja poput Kista (elegantno i precizno) “slika“ svaki kadar, tanjim ili širim linijama (bržim ili sporijim kretanjem). Već od prvoga kadra jasno Nam je da gledamo nešto neuobičajeno, jer prvi kadar zaista traje – čini mi se doduše da se trebao skratiti za nekoliko sličica ili pak na neki način učiniti zanimljivijim. Ali radi se o kadru koji iz vode snima nebo i s kojim doslovno i metaforički mi imamo taj odnos Dvaju svjetova (idejnog i osjetilnog / vidljivog). Slikopis se primarno tako oslanja na Platonovu alegoriju spilje koju prikazuje kroz razne Fenomene plešući konstantno iz jedne ontološke kategorije u drugu. Utjecaj američkog producenta najvidljiviji je u Strukturi, ali Europa Živi u kadrovima, točnije rezanju i puštanju, istih, te Montaži. Koncept Platonove pećine prikazan je tako metaforički ali i eksplicitno kroz motiv prozora; *upravo je prozor u Renesansnom Dubrovniku bio jedan od glavnih uvida u Svijet – pa tako mnogi pisci upravo gledajući djevojke kroz prozor pišu najljepše stihove.*² Taj Prozor u slučaju *Murine* predstavlja Jahta mladih koja se našla (ilegalno) pokraj Kuće Naše glavne protagonistice; Julije (Gracije Filipović), kao doslovni ali i metaforički podsjetnik na Svijet ideja (za kojim čezne), a koji “razlaže“ lik Cliffa Curtisa. Mi, kada imamo komparaciju (kao postupak) koju ovaj slikopis često upotrebljava, onda smo u mogućnosti vidjeti stvari koje nam prije Iste nisu bile jasne, a ni vidljive – tako i Julija (uz sve romantičarske konotacije) tim Usidranjima stječe puno jasniji uvid u to što želi od svojega života, a što; ne. Zanimljiva suprotnost tom romantizmu, stilizirana je, realistična fotografija. Mi tu nemamo radikalnih stilizacija – osim možda Kraja; nego je sve nekako “prirodno lijepo“ što Nas ne bi trebalo čuditi s obzirom na Boju Jadrana. Ali upravo je ta “prirodna ljepota“ koja je i snažan motiv u samom slikopisu suprotnost istini; Raj zapravo prikriva pakao u kojem zaista obitavamo – a koji takvim, a priori ne doživljavamo. Ta Dva Svijeta koja od početka predstavljaju More

² Obzirom da se *terminusa* nisam uspio sjetiti kontaktirao sam izv. prof. dr. sc. Viktoriju Franić Tomić koja mi je rekla da se radi o *kampanelizmu*; „ (...) koristi se u prenesenom značenju za osobe kojima se svijet svodi na onaj koji je vidljiv s njihova prozora, tj. pogled im seže do mjesnog zvonika (...)“.

i Kopno plastičan su prikaz Istine i Laži, a metaforički Platonove pećine; *gdje sve ono što gledamo je sjena a sunce tek spoznajemo kada ga vidimo, kada uopće i napustimo pećinu no onda povratkom – riskiramo svoj život.* Ima jedan trenutak u filmu koji odlično ilustrira odnos između Dvaju Svjetova, a pojavljuje se u 3. činu. Struktura filma ona je klasične dramaturgije i svaki čin igra svoju ulogu – tome nije za zamjeriti s obzirom na aristotelizam, ali nedostatak “igre” u scenaristici, elegantno i dostatno nadopunjava Igra Kamere. Tu mi nemamo puno Lica; ali ona Lica koja imamo, imamo – Glumci Nam tako ne daju previše, nego dovoljno; sasvim dovoljno da dobijemo dojam tko su Ti Ljudi, ali nedovoljno da se pretjerano s istima poistovjetimo – Pazite, moderan prikaz Muškarca kao marionete, koji potom na jedan zanimljivi etički i nekako “topli” način opravdava mržnju prema istome od strane onih koji ga ne razumiju vrlo je efikasan jer slikopisu daje slojeve, Dušu. Tu se jako pazi na to koliko će se Publici reći, koliko – ne; te se u tome na koncu bude i Iznimno uspješan.

Lica su tako, i tišinom, Julija pogotovo, Nacrtana intenzitetom te Tempom tišine i buke. Tu svakako treba naglasiti Montažu zvuka koja uvelike pridonosi stvaranju takve atmosfere (efikasno) što Nam je bilo vidljivo i u prošlim radovima Redateljice. Put do Sunca (platoničkog) nije lagan, ali ipak ga vrijedi pokušati prijeći; to je svakako jedna od snažnijih poruka filma koja se prikazuje na razne načine. Tako da se iza tog romantizma i latentnih romantičarskih intencija te narativa, skriva jedna metaforička, filozofska potka koju svakako treba navesti. Pazite, u filmu ništa nije slučajno. Točnije čak i ako je, čim se snimi (točnije ostane u istome) prestaje biti. Činjenica da Inozemni prijatelj ostaje nekoliko dana također puno govori o Curtisovu liku kojega zapravo više upoznajemo kroz Ostale nego kroz Njega samoga, te kroz jedinu, iskrenu, voajersku, scenu kojoj slučajno svjedoči Julijin lik; lik Julije živi kroz epizode – kada zaista može govoriti Sebe; Njih nema puno, ali kada dođu uvijek su vrijedne i moćne, riječ je zapravo o filozofskom liku koji sintetizira platonički idealizam i aristotelijanski empirizam; jer mada Julija promišlja o stvarima, također i djeluje. No, također primjećujemo da joj djelovanje nije planirano ,nego intuitivno te joj je zbog toga lik Leona Lučeva idealna suprotnost; radi se o Čovjeku kojemu je stvarnost teatar, a svaki trenutak predstave o kojoj sve ovisi, ta na koncu, on je Lik i ako sve odigra kako treba, opstat će – ako ne, neće. Cijeli je Njegov život kazalište, jer svi su oko njega Maske. Lik Julijine majke (Danica Curčić) izvor je Julijine filozofije pa stoga za razliku od Julije sve planira ali i o Svemu razmišlja, Ona uz to služi kao podsjetnik Juliji i Nama kako će ista izgledati ako ostane gdje je sada. Ideja Raja kao zatvora najbolje se prezentira kroz beskonačnu otvorenost, koju More, samo po sebi, pruža fotografiji. Simbolički, ronjenje je važan aspekt Života Julije i obitelji, i na jedan zanimljiv način ilustrira Njihovu dinamiku; uz to, ilustrira Nam i kakav taj “Vidljivi svijet“ zapravo jest, pun je opasnosti i ljepote; ali uvijek traži neku vrstu “izrona“. A onaj idejni,

on je mašta. On se samo Rajem, prikazuje. Ironično je posvema da jedino Julija zaista uživa u Moru, što je na koncu hiperbolizirano do apsoluta.

S druge strane Otac i Majka ga smatraju poslom. Za Njih je more puki način da se proda zemlja, ništa više. No za Juliju ono je materijalizirana Sloboda. Dok god Smo na Moru Sunce igra veliku ulogu. To je ta istina, koje nedostaje Kući, u kojoj igra "sporednu". Murina traži samo jednu stvar, da je se Gleda i Sluša – to je sve; i upravo Nam zato taj prvi kadar i govori što govori, a govori Nam: „Prepusti se!“. Nema tu pretjerane drame; sve, pa i ono najokrutnije, toliko je mirno da postaje zastrašujuće. Čak kada Julija i uspije doći do Svijeta ideja, nešto ju uvijek vuče dalje!³

No možda najstrašnji aspekt filma ono je što se implicira, ne, pokazuje; a to je da ako ne znamo koliko vrijedimo, možemo ostati

³Julija je Murina, životinja koja će odgrišti dio sebe da bi se oslobodila. Tu snagu vidim u mladim ženama u Hrvatskoj, ona jača. To je snaga koja leži u **mudrosti i znanju**, u vjeri u svoje sposobnosti (...)" (Antoneta Amat Kusijanović).

zarobljeni u vrednovanju, Drugih. Tako Svi Naši likovi, pa i Julija svoju vrijednost nalaze u procjenama drugih, ne Sebe. Zato i dolazi do tišine, a ne, komunikacije. Sam nedostatak Jezika između Kćeri i Oca uistinu je strašna pojava, te se sve stvari vezane uz Njih dvoje svode na Tijelo. Jezik, ako i postoji, lažan je (formalan). Ima jedan trenutak kada nije, no događa se to da ga likovi takvim ne shvate, jer sve ostalo – je bilo. Sam je prikaz ove Obiteljske tragedije (*destrukcije moderne obitelji klasičnim vrijednostima*⁴) izrazito harmonično izveden; tu nema nasilja tijela, koliko ima, nasilja Umom. Tu nasilje živi u pogledima, stankama – ne u deranju i tuči. I to se Nasilje događa najviše prema Ocu koga svi drže naivnim, a zapravo je jedan od najpametnijih likova; zanimljivo je to da On i Julija žele isto – pobjeći iz Raja (estahološki motiv), samo na razne načine; i upravo se tu rađa sva Njihova drama, i glavni sukob filma; donosi li Rad sreću, ili su to, misli? Ta Zlatna sredina koju film njeguje ne bi li pretjerao u svojoj odmjerenosti donosi takav učinak da je svako i manje

⁴Julija živi u raju, na hrvatskom otoku, u društvu opsjednutom bogatstvom stečenim brzo i lako. To je društvo koje prodaje svoju zemlju i djedovinu, društvo bez želje za radom i usavršavanjem, društvo koje kapitalizira ono što su stekle generacije prije njega - tako umiru snovi, a nasljedstvo erodira. Snaga kćeri tumači se kao očeva slabost, a naslijeđena zemlja rasprodaje se za profit“ (Antoneta Alamat Kusijanović).

prelaženje iste, dramatično. Jer u slici bez pokreta, i blagi vjetar, je pokret. Kamo Nas dovode ideali!? Kamo nas dovodi obračunavanje s prošlošću?! Je li bolje misliti ili djelovati!? Sve su to kompleksna filozofska pitanja koja razlaže Murina, te svojim umjerenim tonom, bojama, slika jedan akvarel lovine i lovca. Ti kadrovi ne trude se biti ništa što nisu, Oni su samo što jesu – često djeluju dokumentarno i grubo, a zapravo su izrazito estetizirani. Odnos Misli i Tijela, modernog Čovjeka, te na koncu slova jedne priče o slobodi i mašti; onoga što jeste i, bit će. Europska slika, u Američkom okviru.

Fotografije:

Murina – Press Kit; Mario Topić.